

Câteva considerații despre natura regimului antonescian

După înfrângerea rebeliunii legionare din 21-23 ianuarie 1941, Antonescu a încercat să obțină sprijinul politic civil. Dar nici o personalitate de prim rang din lumea politică tradițională n-a voit să-și asume răspunderea guvernării. Așa că, generalul și-a asumat el însuși această răspundere, pînă în august 1944. Avînd puteri depline a instaurat o dictatură. Chiar Antonescu și-a definit guvernarea drept „*regim autoritar*”. Cu toate acestea a organizat două plebiscite. Adică a făcut apel la conștiința fiecărui român să-și dea aprobarea asupra actelor noului regim, lucru mai puțin obișnuit într-o dictatură !

Plebiscitul din 2-5 martie 1941. A fost de fapt un plebiscit de încredere asupra felului în care generalul a condus țara în perioada cuprinsă de la 6 septembrie 1940 pînă în ziua plebiscitului. A fost și ultima consultare a electoratului înaintea intrării României în războiul antisovietic. La plebiscit luau parte toți cetățenii români, civili și militari, de sex bărbătesc, în vîrstă de 21 de ani împliniți. Votul avea loc în fiecare localitate și era deschis. Alegătorul vota prin intermediul unor buletine de culoare albă, în cazul cînd era de acord cu politica generalului și de culoare galbenă, dacă era împotrivă. După ce alegea buletinul, îl restituia președintelui, care îl introducea în urnă. S-au format 35 de secții de votare. La Vâlcea, din 52.215 voturi, doar 5 au fost contra (cîte o persoană din Râmnicu Vâlcea, Ocnele-Mari, Benești, Genuneni și Măldărești), iar pe întreaga țară, din 2.887.758 voturi, doar 2.672 au răspuns „*Nu*”. Votul a fost însă pe față.¹ Nu au votat ofițerii și subofițerii activi.

Plebiscitul din 9-15 noiembrie 1941. După eliberarea Basarabiei și încheierea operațiunilor din Transnistria (cînd se părea că participarea Armatei române pe frontul de est va fi redusă la cîteva mici unități), Antonescu organizează un nou plebiscit „*pentru aprobarea sau respingerea guvernării dezrobitoare a Mareșalului de la 6 septembrie 1940 și pentru aprobarea ca Mareșalul să procedeze la reforma națională a Statului și la apărarea drepturilor Neamului*”. La Vâlcea, rezultatul plebiscitului a fost: din 43.418 voturi exprimate în județ, pentru „*Da*” procentul a fost de 100% (35.785 voturi în județ și 7.633 de voturi în reședința de județ). De altfel, din 3.446.957 de voturi exprimate în țară, doar 68 de voturi (reprezentînd 0,002 %) au spus „*Nu*”. Era clar că politică Mareșalului era populară, în întreaga țară și nu doar la Vâlcea.²

Oamenii regimului antonescian la Vâlcea

Din 1941, Conducătorul statului nu a avut nici un partid pe care să se sprijine

¹ *Îndrumarea Vâlcii*, nr. 3 / 8 martie 1941, p.1, vezi și Direcția Județeană Vâlcea a Arhivelor Naționale (În continuare D.J.V.A.N.), fond *Tribunalul Județean Vâlcea*, dos. 110 / 1941, n p.

² *Monitorul Oficial*, nr. 279 din 24 nov. 1941, p.25.

în opera de guvernare. A apelat însă la militarii activi ca prefecți pentru conducerea județelor: 37 colonei și 11 locotenenți - colonei (48 prefecți în total). A apelat însă și la Poliția de Siguranță, pentru a asigura liniștea internă, atât împotriva unor eventuali nostalgici ai legionarismului, cât și pentru combaterea bolșevismului. La Vâlcea, oamenii lui Antonescu au fost, în special, prefectul Muscan și comisarul Iandola.

Prefectul Gheorghe Muscan. Din 17 februarie 1941, prefect al județului devine colonelul *Gheorghe Muscan*, conform decretului nr.395 din 21 februarie 1941. Va deține această funcție până la 17 octombrie 1944. Când a preluat postul era încă ofițer activ, dar pe data de 19 martie 1942 va trece în rezervă.³ Fusese comandant al Centrului de instrucție al geniului din Râmnicu Vâlcea. Subprefect a fost desemnat *Ioan Lupașcu*, subdirector *Marius Copetti*, șef serviciu *Ioan Diarescu*, pretori fiind: *Valeriu Hanciu* (prim pretor), *Ion Laiu*, *Aurel Diaconescu*, *Valer Pop*, *Romulus Veșeleanu*, *M. Popescu-Teleagă*.

În februarie 1941, situația socială era încă destul de tensionată din cauza rebeliunii legionare. În Buletinul Oficial al județului prefectul arată că rebeliunea s-a soldat cu moartea a 21 de soldați, ofițeri, subofițeri. Dintre rebeli au fost arestați, în București, 3.513 persoane, iar în restul țării 4.266. Între ei, înalți slujbași, foști prefecți, medici, profesori și chiar preoți. La Vâlcea, este arestat legionarul Victor Medrea de la Voineasa, șeful protocolului legionar pe țară.⁴

Prima măsură a prefectului a fost întocmirea proiectului de buget pe anul 1941 / 1942, care însuma 20.325.125 lei, din care pentru acțiunea sanitară și socială urma să se aloce 450.000 lei, pentru distribuirea de grâu și porumb 45.000 lei (județul Vâlcea era unul dintre cele mai sărace din țară în privința alimentelor necesare populației rurale !), pentru construirea de școli primare 1.000.000 lei, pentru combaterea epidemiilor și malariei 70.000 lei, iar pentru drumuri, poduri și podețe 3.200.000 lei. Prefectul a trecut imediat la repararea localului Palatului administrativ, distrus în urma cutremurului din 1940.

Dintre realizările mandatului său amintim: construirea unui centru administrativ model la Lădești, crearea unor dispensare la Drăgășani, Brezoi, Voicești, Ștefănești. Zlătărei, Bărbătești și Bistrița și a unor băi comunale la Drăgășani, Horezu, Surpatele, Bunești și Căzănești. Au fost ridicate primăriile noi la Zătreani, Mitrofani, Giulești, Făurești, Laloșu, Bujoreni, Oteșani, Coltești, Armășești și s-a îmbunătățit situația drumurilor din județ. S-au construit grajduri comunale la Turcești și Costești și o stupină cu 90 de stupi la Șirineasa. Au fost realizate ateliere comunale de tâmplărie la Brezoi, Costești, Cermegești, Lungești, un atelier de dogărie la Horezu, ateliere de tors, țesut, tricotaj la Băbeni-Bistrița și Grădiștea, ateliere de croitorie la Măciuca și Oteteliș, un atelier de împletit coșuri și rogojini la Voicești și un atelier de prelucrare a laptelui la Mihăiești. S-a realizat o fabrică de teracotă și țiglă la Zătreani. S-au construit poduri la: Roești (peste râul Cernișoara), la Genuneni (peste râul Bistrița), la Olănești (peste râul Olănești) și la Valea Sasca-Crețeni (peste râul

³ D.J.V.A.N., fond *Prefectura Județului Vâlcea*, dos. 61 / 1945, f. 32 și 33.

⁴ *Buletinul Oficial al județului Vâlcea*, 15 februarie 1941, p.1.

Pesceana). S-au realizat și circa 200 m de pavaj de piatră la Călimănești.⁵

Colonelul Gheorghe Muscan era militar dar era și un politician democrat. El i-a scutit pe mulți evrei de munca obligatorie, plasându-i pe la diferite întreprinderi. A aprobat tacit, în iunie 1944, adăpostirea în oraș a mai multor familii de refugiați evrei din Iași. Oricum, ordinele și instrucțiunile care veneau de la Ministerul de Interne contra evreilor, erau date sub presiunea Gestapo-ului sau a baronului Killinger, ambasadorul german din România. Generalul Piki Vasiliu dădea ordine Direcției Poliției și Siguranței, care le trimitea Inspectoratelor Regionale de Poliție, iar acestea unităților din subordine. Totul depindea de prefectul județului și de șeful Siguranței. Evreii din județul Vâlcea au avut noroc că ambii erau democrați și omenoși.

Comisarul Serghie Iandola. Șeful Siguranței vâlcene era Serghie Iandola. Originar din Chilia Nouă, Basarabia, Iandola a absolvit Facultatea de Drept din Iași, intrând apoi în poliție, la Ismail. Deoarece cunoștea limba poloneză (mama lui era poloneză) a fost detașat în 1939 la Caracal, la Biroul refugiaților polonezi. În 20 mai 1940, el sosește la Râmnicu Vâlcea în calitate de șef al Biroului de refugiați polonezi de pe lângă prefectura Vâlcea. Va rămâne în acest oraș și va ajunge șeful Siguranței. Avea locuința pe strada Știrbei Vodă, nr. 48. După cedarea Basarabiei la 28 iunie 1940, a fost încadrat la Poliția orașului Râmnicu Vâlcea.⁶ În perioada 28 noiembrie 1940 – 28 mai 1941 a fost transferat la Inspectoratul de Poliție Craiova, datorită intervenției prefectului legionar Victor Bărbulescu, care nu îl simpatiza. Din 28 mai 1941 a fost însărcinat cu conducerea Biroului de circulație, iar din decembrie 1941 a preluat conducerea Biroului de Siguranță. În 10 noiembrie 1942 a fost avansat, în mod excepțional, la gradul de comisar.

Vâlcea în timpul celui de-al doilea război mondial.

România intră în războiul antisovietic. La 22 iunie 1941, Germania a atacat Uniunea Sovietică și a atras în război și România. Țara noastră intră complet în angrenajul conflictului global la începutul lunii decembrie 1941. La cerea rușilor, Marea Britanie a trimis un ultimatum (1 decembrie 1941), cerând românilor retragerea trupelor înapoi peste Nistru, în termen de cinci zile. Întrucât mareșalul Antonescu, care se înaintase în grad după cucerirea Odesei, nu a dat curs cererii, Marea Britanie a declarat război României la 7 decembrie 1941. Cât privește Statele Unite, ele nu vor răspunde declarației românești de război din 12 decembrie 1941, decât în iunie 1942, subliniind însă și atunci că România participă la război nu din liberă voință, ci numai din constrângere și sub controlul Germaniei.

Apar curând și primii eroi locali ai războiului antisovietic. Cel dintâi pomenit de presa vâlceană a fost sergentul *Ion Nanora*, mecanic și șef de tun pe un vas românesc, mort în luptele cu aviația bolșevică. Fiica lui a rămas spre îngrijire la orfelinatul mănăstirii Bistrița.

Mobilizarea agricolă. Situația economică. Fiind vreme de război, regimul

⁵ *Credința Noastră*, 29 februarie 1944, p.1, vezi și *Pandurul*, nr. 79/ 3 dec. 1941, p.1 și nr.111-112/ 20 feb.1944, p.3.

⁶ Serghie Iandola, *Din memoriile șefului Siguranței din Vâlcea*, în *Curierul de Vâlcea*, nr. 934 din 23 septembrie 1993, p.3.

Antonescu a edictat și pus în aplicare o legislație excepțională. Mobilizarea agricolă fusese legiferată încă din 10 martie 1941. Prin Ordonanța Nr. 933 prefectul Muscan și directorul Camerei Agricole, inginerul *Gheorghe Țurcanu*, au decretat mobilizarea agricolă în județul Vâlcea.⁷ În întreprinderi ziua de lucru ajunge la 10-12 ore. Muncitorii din majoritatea fabricilor vâlcene se adresează Ministerului Muncii reclamând condițiile grele de muncă: „*Sîntem socotiți mai rău ca niște robi*” se plîngeau muncitorii de la întreprinderea „*Oprea Simian și Fiii*”, ca și cei de la Fabrica de cherestea „*Arnota*” din Costești.⁸

Iată însă care erau principalele întreprinderi din județ în perioada analizată:⁹

Numele și prenumele proprietarului întreprinderii	Denumirea și felul întreprinderii	Numărul lucrătorilor întrebuințați		Localitatea unde este întreprinderea	Sindic.
		vara	iarna		
Soc. Carpatina	Soc. forestieră	4.000	3.000	Brezoi	nu
Medler Isidor	Soc. forestieră	25	30	Călinești	nu
Băescu Dumitru	Vasilatu	35	40	Vaideeni	nu
Gaiac și Enghel	Fab. cheres.	45	50	Brezoi	nu
Ing. Iliescu	Luncavăț	70	75	Urși	nu
Hanciu Dumitru	Mina de aur	15	20	Rm. Vlcea	nu
Langfeld Iohan	Mină lignit	25	30	Rm. Vlcea	nu
Dăncilă Nicolae	Fab. cherestea		2	Rm. Vlcea	nu
Lupaș Nicolae	Fab. dopuri		8	Rm. Vlcea	nu
Șteflea Nicolae	Tăbăcărie	6	8	Rm. Vlcea	nu
Simian I. Nicu	Tăbăcărie	15	20	Rm. Vlcea	nu
Hanciu C-tin	Tăbăcărie	15	20	Rm. Vlcea	nu
Simian N. Ion	Tăbăcărie	6	8	Rm. Vlcea	nu
Simian R. Nae	Tăbăcărie	45	50	Rm. Vlcea	nu
Soc. anon. Izvorul	Tăbăcărie	10	12	Rm. Vlcea	nu
Kleinrat G. Franz	Tăbăcărie		2	Rm. Vlcea	nu
Spek Iosef	Ape gazoase		5	Rm. Vlcea	nu
Gundish și Fiii	Țimplărie		4	Rm. Vlcea	nu
	Țimplărie				

Împrumutul reîntregirii. În august 1941, generalul Antonescu, aflat în Basarabia pe cale de a fi eliberată, face un apel către populația țării pentru așa-numitul împrumut al reîntregirii: „*Români, aștept să dați obolul economiei voastre, pentru ca Statul să facă din el o nouă și mare împlinire pentru țară și pentru fiecare. De pe pământul dezrobii, în mijlocul luptei pentru Cruce și Dreptate, îmi îndrept gândul către tot Neamul nostru și tuturor le cer să sprijine Statul în aceste ceasuri mari (...) ca să putem da Basarabiei și Bucovinei tot ceea ce au pierdut prin silnica cîmpire și să putem pași la mari lucrări de interes național*”.

⁷ D.J.V.A.N. fond Presă, Ordonanța Nr.933.

⁸ *Idem*, fond Subinspectoratul Muncii, dos. 67 / 1942-1948, f. 32, dos.75/ 1942-1944, f. 44 și dos. 29 /1941-1942, f.1.

⁹ *Idem*, dos, 1942, np.

La Râmnic are loc o ședință a autorităților vâlcene, în frunte cu prefectul Muscan, unde se ia hotărîrea creării unui comitet central ce urma să strîngă subscripțiile diferitelor categorii de cetățeni.

Rușii încep bombardarea Râmnicului. Încă din luna august 1941, aviația sovietică a început să bombardeze Râmnicul. Primarul Tică Ștefănescu era chiar îngrijorat că precizia bombardamentelor ar putea fi explicată prin existența unor defectori din rîndul vâlcenilor: „S-a constatat că majoritatea bombardamentelor aeriene asupra diferitelor obiective militare au fost executate de aviația sovietică pe bază semnalizărilor de la sol, făcute de agenți în serviciul dușmanului. Pentru a evita acest lucru, în viitor, populația orașului este rugată să dea tot concursul autorităților în vederea descoperirii acestor semnalizatori precum și pentru identificarea lor”¹⁰

Comuniștii vâlceni erau însă drastic supravegheați și periodic verificați prin descinderi făcute de poliție la casele acestora. Erau bănuți de cotaminarea cu bolșevismul 14 muncitori, dintre care, comuniști propriu-ziși, erau socotiți doar trei: Nicolae Hasin, Himler Iosif și Chirtop Petre, ceilalți fiind considerați „simpatizanți” (Stănculescu Ilie, Ceapă Nicolae, Diaconescu Anton, Izvoranu Mihai, Belu Gheorghe, Belu Ancuța, Sandu Ion, Tufaru Ion, Văcaru Dumitru, Szabo Alexandru, Hihn Martin). La toți aceștia s-au făcut descinderi cu rezultate negative. Șeful poliției, Emil Suflețel și șeful Siguranței vâlcene, Serghie landola, primeau periodic rapoarte despre activitățile acestora.

Decizia continuării războiului dincolo de Nistru. La sfîrșitul lunii august 1941, armata română eliberase teritoriul cedat în 1940 U.R.S.S.-ului. Vâlcenii devin mîndri cînd generalul *Constantin Voiculescu*, fost căpitan la Batalionul III din regimentul 44/66 Infanterie din Râmnicu Vâlcea și fost subsecretar de stat la Ministerul Muncii, devine guvernator al Basarabiei.¹¹

Eliberarea Basarabiei fusese dorită de toată populația românească. Dar oare ce urma după această fază ? Opoziția tradițională nu împărțăsea dorința lui Antonescu de a continua războiul. Iar opinia publică începea să simtă tot mai direct ororile acestuia. Trenurile aduceau mii de răniți și mutilați în spitalele din interior. Cu toate astea, oamenii din presa vâlceană susțineau încă necesitatea purtării războiului pînă la victoria definitivă asupra bolșevismului, pe ideea că dacă s-a produs trecerea Prutului, depășirea Nistrului ar fi fost o consecință obligatorie. Iată un exemplu : „Din nenorocire mai sunt unii care se întrebă de ce luptăm dincolo de Nistru, din moment ce pretențiunile noastre teritoriale au fost satisfăcute și Basarabia și Bucovina au fost eliberate. Aceștia fie că sunt ignoranți, fie că sunt de rea credință. Sunt ignoranți pentru că nu știu că un război nu se termină decît prin capitularea unuia dintre beligeranți și acceptă condițiile de pace ale învingătorului; sunt de rea credință, în cazul cînd cunoscînd aceste condițiuni, stăruiesc a răspîndi în public anumite întrebări puse de unele posturi străine, care numai binele nu-l voiesc. U.R.S.S. se va sfărma în zeci de state și fiecare națiune va trăi o viață de sine stătătoare, în cîte un stat de sine stătător.”¹² Spre deosebire de Mannerheim, conducătorul

¹⁰ *Pandurul*, nr.74 / 9 octombrie 1941, p.1.

¹¹ *Ibidem*, 14 martie 1942, p.1.

¹² *Ibidem*, nr. 72 / 15 august 1941, pp.1-2.

Finlandei, care se oprișe după cucerirea Careliei, Antonescu a ales să continue ofensiva alături de nemți „*pentru salvarea credinței, ordinii, civilizației*”. Pentru România acest război era doar unul „*sfințit*”.

Cucerirea Odesei. La 6 august 1941, Antonescu primea de la Hitler administrația Transnistriei, iar la 15 octombrie trupele sale cucereau Odesa, devenită capitala acesteia. Ziariștii vâlceni văd în victoria românească de la Odesa două semnificații majore: „*1. Încetează dominația rusescă în Marea Neagră iar pericolul ce amenința gurile Dunării este îndepărtat pentru totdeauna 2. Lărgirea spațiului vital al neamului românesc și asigurarea unei liniștite dezvoltări în viitor*”¹³.

Începând însă de la sfârșitul lunii octombrie 1941 au început să sosească în Rîmnic soldați români răniți în luptele pentru cucerirea Odesei. Ei au fost cazați în cele două spitale militare înființate, Spitalul nr. 531, la Liceul de băieți „*Alexandru Lahovari*”, condus de căpitanul doctor *Dumitru Negoescu* și Spitalul nr. 534, la Seminarul Teologic „*Sf. Nicolae*” - azi Colegiul „*Mircea cel Bătrîn*” - condus de doctorul *Alexandru Teodorini*.¹⁴ Adevărul este că între Nistru și Bug pierderile armatei române au fost de peste trei ori mai mari decât cele dintre Prut și Nistru.¹⁵ Cu toate acestea vâlceni mai au puterea de a scrie versuri populare despre aceste evenimente, considerînd Bugul un hotar mai nimerit decât Nistrul: „*Am să-mi iau plug în primăvară / Și cu patru boi moldovenеști la jug / Să răstorn o brazdă în lat de țară / Din apus și pînă lîngă Bug*”¹⁶ După cucerirea Odesei, se părea că operațiunile armatei române se vor reduce considerabil. La București a avut loc chiar o paradă militară.

După cucerirea Odesei de către armată română, lt. col. *Carol Isaia*, primarul orașului Olănești, scrie Mareșalului solicitîndu-i sprijinul pentru ridicarea unei...biserici. Antonescu aprobă ca 500.000 lei din fondurile sale personale, să fie alocați ridicării bisericii, „*în amintirea cuceririi Odesei de către armatele române*”¹⁷. Temelia este pusă în octombrie 1942, biserica urmînd să se numească „*Victoria Neamului*” și să-l aibe drept ctitor pe Antonescu. Interesant este că temelia bisericii va fi realizată de cîțiva prizonieri ruși, care au cerut singuri aceasta, printr-un camarad al lor, fost învățător, care învățase însă românește. De altfel, grupul de prizonieri a participat și la serviciul divin de sfințire a bisericii. La momentul respectiv, prizonierii declarau că după terminarea războiului vor cere să rămînă în România.¹⁸

1942 în Vâlcea, un an liniștit. Singurele agitații ale acesui an sînt cele semnalate la Ocnele Mari și anume printre evacuații din județele Durostor și Caliacra. Aceștia ar fi înființat chiar „*Asociația evacuaților din Dobrogea de Jos*”, care milita pentru declararea nulității Tratatului de la Craiova. În rest, anul 1942 este unul calm pentru vâlceni. Presa menționează, desigur, în mod

¹³ *Ibidem.*, nr.75 / 9 nov.1941, p.2.

¹⁴ Serghe Iandola, *Din memoriile șefului Siguranței din Vâlcea*, în *Curierul de Vâlcea*, nr. 954 din 27 octombrie 1993, p.4.

¹⁵ Dinu C. Giurescu, *România în al doilea război mondial*, 1999, p. 99.

¹⁶ *Pandurul*, nr.74 / 9 octombrie 1941, p.1

¹⁷ *Ibidem.*, nr. 75/ 9 noiembrie 1941, p.1.

¹⁸ *Universul*, 7 octombrie 1942, p.4.

deliberat, doar de sărbătorile naționale, de sfințirile de biserici, de sărbătorirea unor hramuri de biserici sau de fapte culturale.

De exemplu, ziua de 10 mai, sărbătoarea noastră națională, este serbată la Râmnic cu mult fast. Ea este începută cu un Te-Deum, la catedrala orașului, la care au participat oficialitățile locale: colonelul Muscan, prefectul județului, C. Ștefănescu Tică, primarul orașului, V.Georgescu, primul președinte al tribunalului, Tarcinus, prim procuror, dr. Florantin, medicul șef al județului, pr. Tomescu, directorul Seminarului, d-ra S. Penescu, directoarea Liceului de fete, pr. dr. Cîrțu, directorul Liceului de băieți, Tomescu, directorul Școlii comerciale, d-na Popp, directoarea Școlii de menaj, d-na. dr. Bălăceanu, președinta filialei Crucii Roșii, inginerii Sclia, Orleanu și Iarinai, d-nii Simian, Hanciu și Ștefănescu, mari industriași, etc. În fața tribunelor au defilat mai întâi elevele școlilor, îmbrăcate în frumoase costume naționale, aparținând tuturor provinciilor românești; au urmat premilitarii și școlile de băieți. Au apărut apoi coloanele ostășești. Oamenii au strigat atunci „*Trăiască armata*”. După defilare a urmat recepția la Palatul administrativ și apoi o șezătoare culturală la sală teatrului Adreani. Seara a fost o „*retragere*” cu torțe. Toată ziua muzica a cântat în parcul orașului.¹⁹

În 30 august 1942, este sfințită biserica din satul Tisa, care ținea de Băile Olănești. Biserica fusese ridicată pe locul unde în războiul din 1916-1918 și-a găsit moartea un ofițer român și purta hramul Sf. Nicolae. A fost sfințită de protoereul Alexandru Zamfirescu, de părintele Athanasie, starețul schitului Bradu, precum și de preoții Nicolae Radovici, Dumitru Stanca și de Gheorghe Ionescu-Cheia.²⁰

În ziua de 8 septembrie 1942 se serbează hramul Mănăstirii dintr-un Lemn, ctitorie a lui Matei Basarab, la care participă și Mitropolitul Olteniei, Nifon Criveanu. Maica stareță Paisia Vasilescu a mulțumit mitropolitului pentru cinstea făcută.²¹

O săptămână mai târziu, la Govora s-a organizat un concurs de costume naționale oltenești, în sala cazinoului din localitate. Juriul pentru decernarea premiului a fost compus din d-nele Elena Vîrgolici, Maria Ciuceanu, Eugenia Rogojinoiu, Elena Niculescu, doamnele Ișfan, Dumitrescu și ing. Ion Trofin. Au fost premiate 20 de costume pentru femei, bărbați și copii, cu premii în valoare totală de 15.000 de lei. Primarul stațiunii, Victor Fotescu, era un priceput gospodar, care, ajutat de vice-primarul Mihail Săndulescu, a făcut cele mai mari eforturi pentru mulțumire cetățenilor și a vizitatorilor stațiunii.²²

În octombrie 1942, d-na Maria Mareșal Antonescu (aceasta era formula de desemnare pentru soția Conducătorului statului) a vizitat instituțiile sanitare și de ocrotire din județul Vâlcea. A fost însoțită de ministrul sănătății, prof. dr. Petre Tomescu și de soția acestuia, de soțiile generalului Jienescu și a profesorului Forțu, ca și de doamnele Nicolaescu, Voiculescu și Stanovici. În gara Râmnicu Vâlcea, Maria Antonescu a fost întâmpinată de autoritățile locale: prefectul

¹⁹ *Ibidem*, 15 mai 1942, p. 4.

²⁰ *Ibidem*, 6 septembrie 1942, p. 4.

²¹ *Idem*.

²² *Ibidem*, 13 septembrie 1942, p. 4.

Muscan și doamnele din Comitetul local al Consiliului de Patronaj, cât și de Mitropolitul Nifon. Maria Antonescu a vizitat spitalul de stat, unde a fost condusă de doctorii Vlădescu și Teodorini, apoi liceul, iar la sala prefecturii s-a ținut ședința plenară a Consiliului de Patronaj al operelor sociale. A mers apoi la Mănăstirea Bistrița unde a fost întâmpinată de maica Gologan, conducătoarea „Așezămintelor de Cultură și ocrotire socială de la Mănăstirea Bistrița”, de d-na Mihăescu, prezidenta Societății „Acoperământul Maicii Domnului”, precum și de cele 200 de eleve ale acestor instituții. Cu acest prilej, d-na Antonescu a vizitat locuința în care a stat soțul ei în vara anului 1940 și care de atunci era muzeu național. A fost inaugurat apoi dispensarul medical de la Mănăstirea Bistrița.²³

În anul 1942, la Râmnicu Vâlcea, „cea mai importantă problemă este mărirea debitului de apă potabilă și canalizarea orașului. Se implică și generalul Dumitru Popescu, ministrul afacerilor interne. Astfel în cursul exercițiilor militare 1941-1942 și 1942-1943 ministerul a alocat pentru aceste lucrări o sumă de 40 milioane de lei din fondul comun. S-a comandat în străinătate un electromotor și o pompă centrifugă necesare stației de pompare hidros din grădina Zăvoi și 40 de fântâni cu golire automată, care se vor instala la periferia orașului. În același timp, lucrările pentru canalizarea orașului, începute cu canalul colector care vine de la râul Olt pe strada Abator, vor continua pe strada Col. Apostol Dumitrescu pînă în centrul orașului. Pentru aceste mari înfăptuiri au depus o muncă fără preget, d-nii Dorel Drăghicescu, ajutor de primar și inginerii Sclia și Orleanu. S-a întocmit și planul de sistematizare a orașului și au avut loc și lucrări de înfrumusețare”.²⁴

În Râmnicu Vâlcea au loc regulat cursuri ale Universității populare, în aula Seminarului. În 1942, la tema „Aspecte ale spiritualității creștine” au conferențiat profesorii universitari bucureșteni Constantin Rădulescu-Motru, Gala Galaction și profesorii vâlceni Cuciureanu, Mihăilescu și Vîlcovici.²⁵

După cum vedem, preocupărilor râmnicenilor din acest an erau strict gospodărești și culturale. Citind presa vremii poți avea chiar impresia că războiul era foarte departe, vâlcenii neavînd nimic de a face cu el. Singurele lucruri „rele” relatate de presă, pentru anul analizat, sînt cele referitoare la alunecările de teren de la Păușești-Măglași, Berbești și Bărbăești, datorită infiltrațiilor de ape. Au fost distruse case și gospodării. Cea mai afectată localitate a fost cătunul Coasta din Păușești-Măglași, unde mai mulți oameni și-au pierdut casele.²⁶

Lupta ideologică. Principala preocupare propagandistică a acestei etape istorice era însă de natură ideologică, considerîndu-se că pentru sprijinirea frontului din răsărit, se cerea crearea frontului intern. Astfel la 2 mai 1943, la Cercul Militar din Râmnicu Vâlcea are loc adunarea tuturor intelectualilor din județul Vâlcea, pentru organizarea unei acțiuni naționale de propagandă internă, pentru îndrumarea spirituală și lămurirea cetățenească a poporului. Au participat: colonelul Muscan, căpitanul Gheorghe Tănăsescu (din partea armatei), Nicu

²³ *Viața*, nr. 544 din 23 octombrie 1942, p. 2

²⁴ *Ibidem*, din 15 iunie 1943, p. 2.

²⁵ *Ibidem*, 31 iulie 1942, p. 4.

²⁶ *Universul*, 23 aprilie 1942, p. 4.

Angelescu (președintele Comitetului Cultural „Constantin Brîncoveanu” din Râmnicu Vâlcea), Alexandru Zamfirescu, protoereul județului, prof. dr. Nicolae Crețu, din partea profesorimii, Teodor Geantă, inspector general primar și avocatul Dan Procopiu.²⁷

La 5 iunie 1943, la același Cerc Militar, are loc o conferință susținută de Inspectorul general administrativ Florin Petrescu cu subiectul „*Realizări naturale și imposibilități sociale, bolșevismul și legile firei*” în care se spunea printre altele: „*Tactica de luptă a bolșevismului a fost: război crâncen religiei, familiei și proprietății, bazele societății moderne de azi*”²⁸

A doua vizită a d-nei Mareșal Antonescu. La 20 august 1943, d-na. Maria Mareșal Antonescu, însoțită de Mitropolitul Nifon, a inspectat Căminul de copii al orașului Râmnicu Vâlcea, găsim totuși în cea mai bună ordine. A vizat și restaurantul Societății de Patronaj de sub conducerea d-nei Ecaterina colonel Muscan. Există însă și un Comitet de Patronaj județean, sub conducerea primarului Tică Ștefănescu, care a colectat, din noiembrie 1942 până în februarie 1943, 22 milioane lei, cu care s-au ajutat familiile celor plecați în război și familiile sărace.²⁹

Bombardamentele americane. Din aprilie 1944, aviația americană începe să survoleze tot mai des cerul Vâlcii, lansând manifeste dar și bombe. Iată conținutul a două manifeste.

Primul manifest: „*Ostași români, De câteva zile guvernul Statelor Unite vi s-a adresat vouă. În fiecare emisiune radiofonică din Statele Unite pentru România, un purtător de cuvânt al guvernului Statelor Unite v-a transmis sfatul poporului american. Poporul vostru a auzit acest mesaj. Ostași români, guvernul Statelor Unite vi se adresează vouă ! Pentru prima oară de când guvernul vostru a declarat război Statelor Unite, poporul american vă transmite acest sfat sincer. Fugiți de germani și treceți de partea aliaților noștri sovietici, singuri sau împreună cu camarazii voștri. Voi înșivă puteți vedea că germanii sunt bătuți. Germanii nu pot face nimic pentru a stăvili înaintarea armatelor sovietice pe pământul vostru. Germanii nu pot face nimic pentru a împiedica atacurile aviațiilor americane, sovietice și britanice. Voi nu datorați nimic aliaților voștri germani, care n-au adus României decât suferințe. A continua jertfirea, ar fi zadarnic. Cu cât prelungiți lupta, cu atât mai mult va suferi România. Dar, voi vă puteți mântui și cruța România de suferințe zadarnice, trecând acum de partea rușilor. Ostași români, poporul american vă sfătuiește să fugiți de germani și să treceți de partea aliaților noștri sovietici. Treceți de partea aliaților noștri sovietici fără întârziere !*

Al doilea manifest: „*Români, siliți guvernul vostru să ordone armatei voastre să înceteze a sta în calea rușilor, cari urmăresc și vor distruge armatele germane. Siliți guvernul vostru să înceteze orice fel de ajutor dat Germaniei și orice fel de act de ostilitate împotriva Națiunilor Unite. Hotărâți-vă acum, înainte ca bubuitul tunurilor să acopere glasul vostru. Hotărâți-vă acum ! Marea Britanie, Statele Unite și Rusia au dat următoarea declarație comună către*

²⁷ *Ibidem*, nr.101/10 iunie 1943, p. 2.

²⁸ *Idem*, p. 2.

²⁹ *Ibidem*, nr.104 /1 septembrie 1943, p. 3.

sateliții Germaniei: În urma politicii funeste a conducătorilor săi, poporul ungar îndură înjosirea ocupațiunii germane. România mai este încă legată de naziști, în războiul care aduce actualmente ruina propriului ei popor. Guvernele Bulgariei și Finlandei au pus țările lor în slujba Germaniei și rămân în război de partea acesteia. Guvernele Marii Britanii, Statelor Unite și Rusiei consideră util ca aceste popoare să-și dea seama de următoarele fapte: sateliții Axei, Ungaria, România, Bulgaria și Finlanda, cu toate că își dau seama că înfrângerea zdrobitoare a Germaniei este inevitabilă și că doresc să iasă din război, contribuiesc materialmente, prin politica și atitudinea lor actuală, la întărirea mașinii de război germane. Aceste națiuni pot încă scurta durata luptei în Europa, micșora totalul propriilor lor sacrificii și contribui la victoria aliată, prin retragerea lor din război și încetarea colaborării cu Germania, precum și prin rezistența cu orice mijloace posibile împotriva forțelor naziste. De aceea, aceste națiuni trebuie să se hotărească acum,- cât mai au vreme, să-și dea aportul la victoria inevitabilă a aliaților,- dacă au intenția să stăruiască în politica lor zadarnică și nenorocită de a se opune acestei victorii. ’’³⁰

Pagubele raidurilor anglo-americane nu au fost mari. La Râmnic, bombele americanilor au distrus doar casa unui ceferist și au făcut gropi adânci în grădina lui Fănică Inătescu și a maiorului Mihăiescu.³¹

Județul Vâlcea a cunoscut deci, ca și alte județe, toate neîmplinirile și necazurile acestei perioade. După relatările presei, atmosfera din județ era chiar patriarhală - cu o serie de lideri administrativi, exemple de buni gospodari, și cu o populație înclinată mai ales spre activități culturale sau de binefacere. Dar furtuna era aproape. Ca și în momentul aducerii la conducerea țării a lui Antonescu, în 1940, Vâlcea a fost implicată și în momentul de sfârșit al regimului antonescian, prin complotul contra Mareșalului, de la Olănești, din iunie 1944 și prin evadarea de la Tîrgu-Jiu a lui Gheorghiu-Dej, din noaptea de 12 spre 13 august 1944. Dar toate acestea sunt o altă poveste.

³⁰ D.J.V.A.N. fond *Presă*, np.

³¹ Nicu Angelescu, *Memoriile unui om obscur*, Muzeul Județean Vâlcea, caietul XII, f. 28v.